هه‌ندێک بیره‌وه‌ریی خۆم له‌ زیندان

به‌شی حه‌وته‌م و کۆتایی

هاتنه‌وه‌ بۆ بۆکان

له‌ تاران چوومه‌ ماڵی برادەرێکی خۆشه‌ویستم له‌ هه‌مان ئه‌و شوێنه‌ی وا لێی گیرابووم و له‌وێوه‌ بردبوویانمه‌ کومیته‌ی ضد خرابکاری. به‌ دیتنی ئه‌و و دۆست و برادەره‌ و که‌سانی دیکه‌ که‌ هاتنه‌ سه‌ردانم، گه‌شامه‌وه‌. له‌گه‌ڵ برادەره‌که‌مدا هه‌مان ڕۆژ چووین بۆ تێلگه‌رافخانه‌ و له‌وێوه‌ ته‌له‌فونم بۆ بۆکان کرد که‌ بڵێم ئازاد کراوم. گوتیان خاڵت له‌ تارانه‌ و بچۆ بۆ لای ئه‌و. چووم. خاڵم – حاجی حه‌مه‌ڕه‌شیدی محه‌ممه‌دیان، که‌سێکی تێگه‌یشتوو و کارجوان بوو. جووتێک که‌وشی بۆکڕیم و گوتی پێش هه‌موو شت ده‌بێ بچین بۆ شیرکه‌تی ئه‌و کابرایه‌ی وا ته‌ڕه‌ف حیسابی کاکته‌ و له‌و ماوه‌یه‌دا زۆری زه‌حمه‌ت کێشاوه‌ بۆ مولاقات وه‌رگرتنه‌کانت. چووین. هه‌مان ئه‌و شه‌خسه‌ بوو که‌ له‌ یه‌که‌م مولاقاتدا له‌ کومیته‌ پێکه‌وه‌ له‌گه‌ڵ کاکم دانیشتبوو. چاییه‌کمان خوارده‌وه‌ و زۆرم سپاس کرد. به‌داخه‌وه‌ ناویم له‌بیر نه‌ماوه‌، به‌ڵام کابرایه‌کی به‌هایی زۆر جێگه‌ی ڕێز بوو. بۆ هه‌میشه‌ مه‌منوونیم.

ئه‌و شه‌وه‌، مامۆستا محه‌ممه‌دی نووری (شاعیر) که‌ ئه‌ودەم نوێنه‌ری بۆکان له‌ مه‌جلیس بوو، هاته‌ چاوپێکه‌وتنی خاڵم. ده‌یزانی منیش ئازاد کراوم و له‌گه‌ڵ ئه‌وم، دیاره‌ بۆلای ئه‌و هاتبوو نه‌ک من به‌ڵام هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ش که‌ هات و له‌لای منیش دانیشت بۆ بارودۆخی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی که‌سێکی وه‌ک ئه‌و ئازایه‌تی بوو، یادی به‌خێر بێت.

ڕۆژی دوایی سه‌ره‌تا چووم بۆ ماڵی حاجی میهدی شه‌یبانی که‌ وه‌ک گوتم دوو کوڕی له‌ زیندان بوون و باسی ئه‌وانم بۆ کردن. پاشان بلیتی ئوتوبۆسم وه‌رگرت و چووم بۆ ته‌ورێز. له‌وێ میوانی دوو دۆستی خۆشه‌ویستم بووم. به‌ ته‌له‌فون له‌گه‌ڵ بۆکان قسه‌م کرد، وامان به‌ سه‌ڵاح زانی که‌ به‌ ئوتوبۆسی "شه‌وانه‌" ی کرماشان بچمه‌وه‌، به‌ڵام بۆ ئه‌وه‌ی خزم و دۆست و برادەر نه‌یه‌ن بۆ پێشوازی و به‌ ده‌ست ساواکه‌وه‌ تووشی کێشه‌ نه‌بن، بڕیارمان دا کاکم بێت بۆ میاندواو و منیش له‌ میاندواو بێده‌نگێک دابه‌زم ئینجا پێکه‌وه‌ بچینه‌وه‌ بۆ بۆکان. به‌ڵام کاتێ له‌ میاندواو دابه‌زیم دیتم کاکم و ده‌دوازده‌ که‌سی دیکه‌ له‌ دۆست و خزمان زه‌حمه‌تیان کێشا بوو و هاتبوون. له‌ باوه‌ش گرتن و ماچ و مووچ، ئینجا وه‌ڕێ که‌وتن بۆ بۆکان و ڕاست چوونه‌وه‌ ماڵێ لای دایک و خوشکه‌کانم که‌ گیرانی من تووشی ئازار و زه‌حمه‌تی زۆری کردبوون و ته‌نانه‌ت هه‌ندێک به‌رنامه‌ی بنه‌ماڵه‌که‌مانی لێ تێکدابوون. باوکم له‌مێژبوو نه‌مابوو.

به‌یانی تازه‌ له‌خه‌و هه‌ستا بووین میوان ده‌ستی کرد به‌هاتن. زۆری له‌ سه‌ر ناڕۆم هه‌ر له‌ به‌یانییه‌وه‌ هه‌تا نیوه‌شه‌و خه‌ڵک بوو ده‌ست ده‌سته‌ ده‌هاتن، ژنان به‌ جوێ و پیاوان به‌جوێ.ماوه‌ی سێ ڕۆژله‌به‌ر میوانداریه‌تی و چێشت لێنان هه‌موو له‌ ده‌ست وپیل که‌وتبوون و خوشکم نه‌خۆش که‌وتبوو، نه‌مانده‌زانی له‌ به‌رانبه‌ر ئه‌و هه‌موو گه‌وره‌ییه‌ی خه‌ڵکدا چی بکه‌ین، غافڵگیر ببووین. خه‌ڵک له‌ شاره‌کانی دیکه‌شه‌وه‌ ده‌هاتن و ببوو به‌ وه‌زعێک که‌ له‌ تاقه‌ت و توانای هه‌موان چووبووه‌ ده‌رێ و نیگه‌رانی ئه‌وه‌ بووین لای ساواکیش ڕه‌نگدانه‌وه‌ی هه‌بێت. شه‌وانه‌ دوای نانخواردن دووکانداره‌کانی شاری ده‌هاتن. ده‌زانم

زوربەیان لەبەر خاتری خاڵم و کاکم دەهاتن بەڵام هەر ئەوەندەی مەترسییەکەیان دەبینی و شلوێ نەدەبوون، جێگەی ڕێز بوو. ماڵی یەک لە تاجرەکانی بۆکان، براگەورەیان وەفاتی کردبوو و سەرەخۆشییان هەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا هەردووبرای مەرحوومەکە هەموو شەوێک دوای نانخواردن دەهاتنە ماڵمان و دادەنیشتن، من لە خەجاڵەتییان دەبووم بە ئاو و هیچیشم پێ نەدەکرا. خەڵکی وڵاتی ئێمە هەروا بە هیممەتن و بۆ کاری وا چاونەترسن. چەند ساڵ پێشتر بە چاوی خۆم بینیم کاتێ قاسم ئاغای موهتەدی لە زیندان هاتە دەرەوە ڕیزی ئەو ترومبیلانەی لە بۆکانەوە بە پێشوازییەوە چوون دەگەیشتە دەیان و سەدان.

ڕۆژی سێهەم کە تەواو بوو بە سەڵاح و مەسڵەحەتی هەموو لایەک وا بەباش زانرا کاکم دووکان بکاتەوە، منیش لە ماڵەوە دانەنیشم و لەگەڵ برادەرێکدا بە ڕاستە شەقامەکەی بۆکاندا تا لای گاراج پیاسەیەک بکەم و بگەڕێمەوە، ئینجا لەدووکانی کاکم دابنیشم با خەڵکەکە ببینن کە ئیتر لەماڵەوە نیم و چیتر زەحمەتی هاتن نەکێشن. پلانەکە بێ سوود نەبوو و ئەو لافاوەی وەستاند بەڵام هەر سەعاتێ دواتر لە ماڵەوە تەلەفونیان کرد و گوتیان میوانت هەیە وەرەوە ماڵێ! کە چووم، زۆرم پێخۆش بوو، لاوێکی سیاسی خەڵکی بۆکان بوو کە من ڕێزی زۆرم لێ دەگرت و دوایی چووە ناو کۆمەڵەوە و وا بزانم ئێستا لەگەڵ حیکمەتیستەکانە. گەلێک ڕێنومایی کردم و بارودۆخی بۆکانی لەوساڵانەدا کە لە زیندان بووم، بۆ شی کردمەوە. گوتی ساواکییەکانی مەهاباد ڕۆژانی چوارشەممە دێن بۆ بۆکان و سەردانی هەندێک شوێن دەکەن و ناوی شوێنەکانی پێگوتم.

بۆ ماوەیەک لە بۆکان مامەوە، کارم نەبوو و لە دووکاندا یارمەتی کاکم دەدا. نەمدەزانی دەبێ چی بکەم و کار لە کوێ بدۆزمەوە. لەبەر ئەوەی بە حوکمی دادگای نیزامی مەحکووم کرابووم، ئیتر مافی گەڕانەوە سەر ئیش وکاری دەوڵەتیم نەبوو و تەنیا دەمتوانی لە کەرتی تایبەت (بەخشی خوسووسی) دا کار بکەم، کەرتی تایبەتیش لە بۆکان چی دەکرد! تەنیا دەکرا دووکانداری بکەم و تەواو.

خواوراستان، ڕۆژێکیان کاک حەسەنی ئەیووب زادە لە تارانەوە تەلەفونی بۆ دووکانی کاکم کردبوو و گوتبووی کاک جەلیلی گادانی دەڵێ کارێکم بۆ ئەنوەر دۆزیوەتەوە ئەگەر پێی خۆشە با بێت بۆ لام لە تاران قسەیەکی لێ بکەین. دەست بەجێ چووم. کاک جەلیل ڕەئیسی کارگوزینی شیرکەتی "انبارهای عمومی ایران" - کۆنتراکتچی ئیدارەی گومرک، بوو. شیرکەتەکە لە تاران و خوڕەمشەهر و تەورێز و جوڵفا و چەند شوێنی دیکەی ئێران لقی هە بوو. کاک جەلیل لە ئیدارەی ناوەندیی شیرکەتەکە زۆر دەست ڕۆیشتوو و جێگەی ڕێز بوو و سەرپەرشتی لقی شارەکانی دیکەشی دەکرد. زۆر بە میهرەبانییەوە گوتی کام شارت پێ خۆشە هەڵیبژێرە، دەتنێرمە ئەوێ. من شتی وام بە خەونیش نەدەدی بمکەنە سەرپشک بۆ کار و شوێنی کار! تەورێزم هەڵبژارد و ئەویش حوکمی بۆ نووسیم. ئەو گەورەییەی کاک جەلیلم هەرگیز لەبیر نەچۆتەوە و ناچێتەوە.

لە تەورێز ماوەی چەند ساڵێک کارم کرد، منیش بووم بە مودیری ئیداریی لقی تەورێز و ئاغای مودیر کەری نێر نەیدەکێشا. گومرک بە شێوەی نەریتی شوێنی بەرتیل و دزی کردن بوو. من ئەو فێڵانەم لەگەڵ نەبوو و مودیر عامیلیش ئەوەی دەزانی، منیان دەناسی و متمانەیان پێ دەکردم، دیارە لەوەدا کاک جەلیل دەوری گرنگی هەبوو. ئەو خۆی مرۆڤێکی پاک بوو و سوێندیان بە سەری دەخوارد، منیش کە جێگەی بڕوای ئەو بووم، بە هەمان چاو سەیر دەکرام و دواتریش ئەوەم پیشان دا. هەر بەگشتی مودیرانی شیرکەتەکە خەڵکانی دەست پاک و بەشێکی بەرچاویان سیاسی و توودەیی یان لە طەیفی

توودەیی بوون. لە هەموو ئەو ماوەیەدا کە لە تەورێز کارم کرد، تاقە تمەنێکم جگە لە حقووقی مانگانەم نەچووە گیرفانەوە و لە حقووقەکەشم بەشێکیم بە قەرز دەدا بەکرێکارەکان و دەفەوتا و دەخورا. زۆر دژی دزی وفزی بووم، هەرکەسێ ئەو کارانەی بکردایە دەرم دەکرد. سێ ساڵێکی لێ مامەوە. جێگەی دەردی دڵ و چارەسەری کێشەی هەمووان بووم. تەنیا دز و بەرتیل خۆر خۆشیان نەدەویستم ئەوانیش لەبەر فەزای گشتیی نێو کرێکاران نەیاندەوێرا فزە بکەن و هەڵوێستێک دژ بە من دەرببڕن. شیرکەتی تەعاونی کرێکارانم دامەزراند و تا من لەوێ بووم لە هەڵبژاردنی مودیری شیرکەت تەعاونیدا کەس خۆی کاندید نەدەکرد لەبەر ئەوەی بە بوونی من کەس دوو دەنگیشی نەدەهێنایەوە. پێم خۆش نییە ئەوانە بڵێم بەڵام وەک ئەزموونێک باسی دەکەم کە دەکرێ لە شوێنێکی وەک گومرکیشدا کار بکەی و پاک بی. من وا بووم بەڵام هێشتا نەدەگەیشتمە پاکی و بێ خەوشیی کاک جەلیل و هەندێکی دیکە لە هاوکارە توودەییەکانم کە گوڵخەنی گومرکیان کردبووە گوڵشەن. دوای شۆڕشی ١٣٥٧ جارێکیان لە شەقامێکی تاران تووشی مودیرەکەی پێشوومان بووم. لە پێشدا ڕاوەستا و ماوەیەک بە واق ووڕی سەیری کردم، ئینجا گوتی ئێوە نەسلی دایناسۆڕ بوون، فەوتان و نەمان، ئێستا بڕۆ بزانە لەوێ چ خەبەرە!

لە سەرەتای کار و ژیانم لە تەورێز، هێشتا ترسی ساواکم هەر لە دڵدا بوو، زۆر بە پارێزەوە هاتوچۆی خەڵکم دەکرد و زیاتر بە کارەکەمەوە خەریک بووم. تەنانەت برادەرێکی کوردم کە پێشتر لە تاران پێکەوە بووین و زۆرمان بەشدارییی خۆپیشاندانەکانی زانستگە کردبوو، بانگی کردمە ماڵی خۆی و گوتی کەسی لێ نییە، هەر خۆمم. بەڵام هەر نەمدەوێرا بچم و دەترسام کەسێکی ناپاک بە هەواڵەکە بزانێ و ساواک ئاگادار بکاتەوە و بگەڕێمەوە بەردەم ئارەش و ڕەسووڵی و ئاپۆلۆ! ئەو ترسەم هەبوو و پێی لێ دەنێم. حەق بووم یان نا، نازانم بەڵام ئاوا بووم. ساواک هەر لەو ماوەکەمەدا وا لەبۆکان دەژیام، چاوترسێنی کردبووم. جارێکیان پوورم نەخۆش بوو و جگە لە دوکتۆر قادری شێخی کەسی پێ دوکتۆر نەبوو، چووم بۆ ماڵی دوکتۆر شێخی بیبەمە سەر نەخۆشەکە، هەر لەدەرگام دا گوتیان لەماڵ نییە و منیش گەڕامەوە دواوە. چەندڕۆژ دواتر بانگیان کردمە ساواکی مەهاباد و پرسیاری پەیوەندی خۆم و دوکتۆر شێخییان لێکردم. دەیانویست بڵێن ئاگاداری هەمووشتێک هەین، گەرچی کەم وزۆر دەمزانی کێ لەو نزیک ماڵی دوکتۆر شێخییە چاوی پێم کەوت و دەبێ هەر ئەویش ڕاپۆرتی لێدابێتم. دوای یەک دوو ساڵ، وردە وردە هێزم هاتەوە بەر و ورەی کار و قسەکردنم زیاتر بوو، بە تایبەت لەگەڵ چەند هاوکاری خۆمدا کە لە پلەیەکی بەرزی ڕێکخراوەیی دوو ڕێکخراوی جەپی ئێراندا بوون و ڕۆژانە پێکەوە کارمان دەکرد و شەوانەش دەچووینە ماڵی یەکتر.

شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧

دوای ماوەی سێ ساڵێک مانەوەم لە تەورێز، نیشانەکانی شۆڕشی گەل سەریان هەڵدا و بارودۆخ گۆڕا. ڕۆژی ٢٩ ی بەهمەنی ١٣٥٦ لە نێو شاری تەورێز بووم کە خۆپیشاندانە گەورەکەی چلەی شاری قوم بەڕێوە چوو و کووژرانی خەڵک و سووتانی دووکانانم بەچاوی خۆم بینی. ڕاستەوخۆ بەشداریی خۆپیشاندانی ئەو ڕۆژەم نەکرد بەڵام خۆپیشاندەرانم دەدیت و چەند کووژراویشم بینی کە لەسەر جادە و کۆڵانەکان کەوتبوون، بریندارێشم بینی کە خەڵک دەرگایان لێ دەکردنەوە و دەیانبردنە ژووری بۆ ئەوەی نەکەونە دەست ئەرتەش و پۆلیس و ساواک. درەنگتر دەشچووومە سەفی خۆ پیشاندەرانەوە و تەنانەت شەوانە دەچوومە مزگەوتێک کە دەگوترا مەلاکەی دژ بە ڕژیم قسە دەکات.

لە کۆتاییەکانی تەمەنی ساواکدا، جارێک لە ساواکی تەورێزەوە بانگیان کردم. سەقز و سابڵاغ کەم بوو، ئێستا نۆبەی ساواکی تەورێزیش هاتبوو! پرسیاری سەرکارگەرێکیان لێ کردم کە دیار بوو مەئمووری خۆیان بوو و دەیانپرسی بۆچی دەرکراوە. گوتم دز و بەرتیل وەرگر و ملهوڕە و مانەوەی لە بەرژەوەندی شیرکەتدا نییە. نەیاندەویست ڕاستەوخۆ بڵێن نابێ دەری بکەن، دەیانگوت فەقیرە و قەرزدارە و باش وایە ئاگایەکتان لێی بێت! گوتم دەچم و دەپرسم بزانم چیم بۆ دەکرێت، بەڵام هەر نەمگێڕایەوە سەر کار، ئەوانیش دوای ماوەیەک گۆڕ بەگۆڕ بوون و دام ودەزگایان پێچرایەوە. شۆڕش تۆماری ساواکی پێچایەوە و ساواکی تەورێز کەوتە بەر هێرشی خەڵک و گیرا. برادەرێکی گەنجم کە لە هێرش کردنە سەر ساواکدا بەشداریی کردبوو و دەمانچەیەکیشی هێنابووە دەرێ. دەمانچەکەی دا بە من؛ منیش دواتر بردمەوە بۆکان و دام بە "کومیتەی شۆڕش"ی شارەکە.

دوو ڕۆژ پێش سەرکەوتنی شۆڕش، چریکە فیداییەکانی خەلق لە تەورێز "هفته همبستگی با خلق کرد" یان لە زانستگەی تەورێز بەرێوە برد کە لە فەزای ناسیۆنالیستیی تورکیی ئازەربایجان و شاری تەورێزدا هەنگاوێکی باش بوو. لەو کارەدا ڕاستەوخۆ بەشداریم کرد، هەم چوومە تاران و داوام لە چەندکەسی کورد کرد بێن و لە ساڵۆنەکەدا قسە بکەن، هەم خۆم قسەم کرد.

ڕۆژی سەرکەوتنی شۆڕش واتە ٢٢ ی بەهمەنی ١٣٥٧ یش ژمارەی ٢٠ کەسێک لە لایەنگرانی فیدائیان لە بۆکانەوە هاتبوونە تەورێز بۆئەوەی بەشداریی ئەو ڕێ وڕەسمە بکەن، یەکیان شەهید مینەی شێرخانی بوو. دوای تەواو بوونی بەرنامەکە هەموویان پێکەوە هاتنە ماڵەکەی من. لەوێ دانیشتبووین کە تەلەفیزیۆن سەرکەوتنی شۆڕشی گەلی ڕاگەیاند و هەموو پێکەوە سروودێکمان گوتەوە کە لە تەلەفیزیۆنەوە بڵاو دەبووەوە. ڕۆژێکی خۆش بوو، کێ پێی وابوو مەلای لابەلا شۆڕشەکە دەقۆزنەوە و دەیکەن بەهی خۆیان. بەڵام با ئەوە بڵێم من ماوەیەک پێشتر و لە ڕۆژی تاسووعای ساڵی ١٣٥٧ دا لە تاران بووم. لەو ڕۆژەدا خۆپیشاندانێکی گەورە دژ بە ڕژیمی شا لە تاران بەرێوە چوو. منیش بەشداریم تێدا کرد و لە گەڕانەوەمدا بۆ تەورێز کاتێ دەمگوت لە تاران مەلا و ئیسلامییەکان سەرەپەتی هەموو کارەکانیان بەدەستە، هاوڕێ چەپەکانم باوەڕیان پێ نەدەکردم. ئێمە لە خەون و خەیاڵدا بووین و ئەوان هاتن بەروبووی زەحمەتی ساڵانی خەڵک و ئێمەیان دزی و کردیان بە هی خۆیان، ڕۆژئاواییەکانیش لە ترسی تەیاری چەپ یارمەتی ئەوانیان دا و خومەینییان لە نەجەفەوە بردە کوەیت و پاریس و لەوێوە بە فڕۆکەی تایبەتی ئەیرفرانس هێنایانەوە ئێران، ئێستا ئەوانیش وەک ئێمە بەدەست مەلا و قاعیدە و ماعیدەوە گیریان خواردووە و بۆیان قەمتەر ناکرێن.

هەرچۆنێک بێت، بە سەرکەوتنی شۆڕش و ڕووخانی ڕژیمی شایەتی، منیش وەک زۆرێک لە زیندانیانی سیاسی ڕژیمی شا، گەڕامەوە سەر ئیش و کاری مامۆستاییم و داوام کرد لەتارانەوە بمنێرنەوە بۆ بۆکان. چوومەوە بۆکان، سەرەتا وەک ئەندامێکی کومیتەی شۆڕشی شار لە کومیتەدا بووم، ئینجا بووم بە مامۆستای دەبیرستانی شەهید کەماڵ و کەم و زۆر هاوکات لەگەڵ ئەوانە، لەگەڵ جەرەیانی فیدائیانیش کەوتم. ئیتر بەشوێنیدا هەڵبژاردنەکان و کاندیداتۆریی من و شەڕی کوردستان و گۆڕانی خەتی فیکریی ئەکسەرییەت و ڕۆیشتن بۆ تاران و خۆشاردنەوە و گیرانی دووبارە و پاشانیش، پشت لە دۆست و ڕوو لەدوژمن! هەڵاتن بۆ ئورووپا و حاوانەوە لە بریتانیا. ئەو قۆناغانە دەبنە کتێبێکی پڕ لاپەڕە و دیارە شوێنیان ئێرە نییە بەڵام لە داهاتوودا حیکایەتی گیران و ١٠ ڕۆژ زیندانی بوونم لە ئێڤینی سەردەمی خومەینیش دەنووسم.

شرح این هجران و این خون جگر

این زمان بگذار تا وقت دگر

ئەنجام

من لە هەڵسەنگاندنی کاری زیندان و گیران و ئازاد بوونمدا هەندێک بۆچوونم هەیە کە لێرەدا بە کورتی ڕایاندەگەیێنم. واهەیە ئەنجام وەرگرتنەکانم بۆ هەندێک کەس ڕاست و بۆ هەندێکی دیکە چەوت بنوێنن، بەڵام ڕاست یان چەوت، بۆخۆم جێگەی قەبووڵن:

یەکەم، من لە هەڵبژاردنی ڕێبازی سیاسیدا دەورێکی ئەوتۆم نەبوو. کورد بووم، لە بنەماڵەیەکی هەژاردا گەورە ببووم، باوکم پێشتر ئەندامی ژێکاف ببوو و کاکم لە ڕووداوەکانیساڵی ١٣٣١ و ٣٢ی ئێراندا وەک ڕۆژنامەفرۆشێکی چەپ بەشداریی کردبوو و بە هۆی ئەوەوە کەوتبووە زیندانەوە. بارودۆخی سیاسی کوردستان و بۆکانی ئەو ساڵانە و زوڵم و زۆری ئاغاوات و گوشاری حکوومەت و ساواک، کتێب و ڕۆژنامە خوێندنەوە، گوێدانە ڕادیۆی وەک پەیکی ئێران، سەرهەڵدانی شۆڕشی ئەیلوول و دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستان و کرانەوەی رادیۆی کوردی لە کرماشان هەمووی بە سەریەکەوە شوێنیان لەسەر دانابووم و بەرەو بیری سیاسی چەپ و لە عەینی کاتدا بەرەو ناسیۆنالیسمی کوردییان بردبووم و مەعجوونێکی سەیریان لێ دروست کردبووم کە نەمدەزانی کێم و چیم دەوێت، هەر ئەوەندەم دەزانی کە دەبێ دژ بەو سیستمە دامەزراوە سیاسییە بوەستم کە لە ئێراندا سەقامی گرتبوو. ئەوەش بە پێوانەی ساواک کردبوومیە کەسێکی سیاسی، گەرچی واش نەبوو و من نە تێگەیشتن و نە زانستی سیاسی هیچکامیانم نەبوو.

دووهەم، تەبعید کران و دوورخرانەوەی بەناحەقم لە کوردستان نەک هەر لە سیاسەت دووری نەخستمەوە بەڵکوو هانی زیاتری دام ڕژیمم ناخۆش بوێت و دوژمنی بم. باوکم دوابەدوای تەبعیدی من نەخۆش کەوت و لە درێژەیدا کۆچی دوایی کرد. من ڕژیمی شام بە هۆکاری ئەو مردنە ناوەختەی باوکم دەزانی، ئەو تەنیا ٥٣ ساڵ ژیا.

سێهەم، چوونی دانیشگا و نەفەس کێشان لە فەزای نیوە ئازادی ئەوێدا دەرەتانی زیاتری بیرکردنەوە و خوێندنەوەی پێدام و لە هەڵوێست گرتنی دژ بە ڕژیمدا قایمتری کردم. بەشدار بوون لە هەموو خۆپیشاندانێکی زانستگە و دەرەوەی زانستگە وەک ئیعتیساباتی ناسراو بە شیرکەتی واحیدی ئوتوبۆسرانی تاران و چلەی کووژرانی غوڵامرەزا تەختی و هاتوچۆی ئەنجومەنی فەرهەنگیی ئێران و شووڕەوی وسووکە هاوکاری کردنێکی گۆڤاری "خووشە" ی ئەحمەدی شاملوو و نووسین و تەرجەمەی هەندێک بابەت لە فارسی و تورکییەوە بۆ سەر کوردی و بڵاوکردنەوەیان بە ناوی خۆم یان ناوی خوازراوە لە هەندێک گۆڤاری فارسی ئەو سەردەمەی تاراندا، بەرهەمی ئەو تەبعیدە بوون و لام وایە ئەگەر لە کوردستان دوور نەخرابایمەتەوە و لە گوندەکانی دەوروبەری سەقز و بۆکان مامۆستاییم بکردایە واهەبوو زۆرێک لەوانە ڕوو نەدەن.

چوارەم، هەندێک کەسی وەک کاکم و کاک سوارەی ئێلخانی زادە و درەنگتر، دۆست و برادەری چەپ لە تاران، بە تایبەت لە زانستگە، زیاتریان بەرەو بیری چەپ بردم. لەو کتێبانەی کە شوێنی زۆریان

لەسەر دانام "سیر تاریخ" ی "گۆردن چایڵد" بوو وەرگێڕانی فارسی "احمد بهمنش" کە کاک سوارە پێیدام و گوتی خۆت لەو چوارچێوە بەرتەنگە فیکرییە بهێنە دەرەوە کە ئێستا تێیدای.

پێنجەم، لە هەموو ئەو ماوەیەدا هیچ کارێکم جگە لە کتێب خوێندنەوە نەکرد. ئەگەر ساواک و بەگشتی رژیمی ئێران ئەو بەند و بەستەیان لە سەر چاپەمەنی دانەنایە و ئازادییەک هەبوایە کتێبم بخوێندایەتەوە و جاسووسیان لە سەر دانەنایەم و بۆ خوێندنەوەی رۆژنامەیەکی ئاسایی وەک "کوهستان" بانگی ساواکیان نەکردایەم و هەڕەشەیان لێ نەکردایەم، بەو شێوە زەقە خۆم لە بەرانبەر ئەواندا نەدەدیت و واهەبوو نەبوومایەتە ناحەز و دژبەری ئاشتەوەنەبوویان. بەگشتی بڵێم، من بارودۆخ کردمیە سیاسی و هەردوو تەبعید و زیندانی کرانم دوور لە دادپەروەری بوو، کەس وکاریشم هەرکام بەشێوەیەک دووکەڵی ئەو ئاگرەیان بە چاودا چوو.

شەشەم، بەڵام ئەوەی خۆم بگرێتەوە، منیش لەم ڕەوتەدا بێ هەڵە نەبووم. هەڵەیەکم ئەوە بوو خۆم و توانا و تاقەت و هێزی خۆم نەناسیبوو و بە گەنجیەتی ملم پێوە نابوو و لام وابوو بە خۆم و چوار کەسی دیکەی وەک خۆمەوە کە بەدەوری یەکترەوە بووین، دەتوانین ئەمپریالیزمی جیهانی تێک وەمەکان بدەین. شەڕی ڤیەتنام و گۆڕانی سیستمی سیاسی لە کوبا و کامبوج و لائوس و بەهێز بوونی بزووتنەوەی چەپ و دیموکڕات لە ئوروپای رۆژئاواش لەو باوەڕ بەخۆییەدا هاندەرم بوون.

حەوتەم، وەک خۆمم باش نەدەناسی، دوژمنیشم باش نەدەناسی و هەرئەوەندەی دەمدیت خەڵکانێک دەگیرێن و بە ماوەیەکی کەم لە زیندان دێنە دەرێ، ئامادەیی ئەوەم لەخۆمدا دەدیت منیش بۆ خزمەت بە باوەڕەکەم ماوەیەکی تەمەنم بەختی زیندان چوون بکەم. بەڵام دڵرەقی و بێ بەزەیی بوونی دوژمنم نەهێنابووە حیسابەکانمەوە و نەمدەزانی ورە و توانای من دەتوانن تێک بشکێنن و تەنانەت لە ژیانم بێزار بکەن. بەدڵنیایی ئەگەر زانیارییەکانی ئەو برادەرە ویۆلۆنژەنە نەبوایە لە قۆناغی دواتری ئەشکەنجە و لێداندا ناوی چەند دۆست و هاوڕێیەکی خۆم دەبرد و ساواکیش ڕانەدەوەستا لە گرتنیان، واتە دەبوومە باعیسی ئازار و ئەشکەنجە و زیندانی خەڵکانێک کە هەموویان دۆست و خزمی چاکی خۆم بوون. تەنیا بەخت یارمەتیدام وام لێ نەقەومێت دەنا من قارەمان و شێرکرۆژ نەبووم.

هەشتەم، پەیوەندێکی ڕێکخراوەییم نەبوو و بۆ ئەو ڕۆژە ڕەشانە ئامادە نەکرابووم. کەسێکی خۆڕست بووم و بە تاکەکەسیش هەودای ئاڵۆزی ئەو هەموو کێشانەم بۆ نەدەکرایەوە. کەسانێک کە لە بارودۆخی وڵاتانی ئێمەدا مەترسیی بەرەنگار بوونەوەی ڕژیمێکی داپڵۆسێنەر دەگرنە ئەستۆ واهەیە سەرکەوتووتر یان پارێزراوتر بن ئەگەر پەیوەندێکی ڕێکخراوەییان لە پشت بێت، گەرچی هەر ئەوەش واهەیە ببێتە هۆی ناسرانەوە و گیرانیان.

نۆهەم، کەسێکی دڵ ساف و بێ خەوش بووم و خەڵکی دیکەشم وەک خۆم دەدیت لە کاتێکدا یەک لە نزیکترین هاوڕێیانی خۆم مەئمووری ساواک بوو و مانگی دووجار ڕاپۆرتی لێ دەدام کە درەنگتر ئەسڵی نامەکانی کەوتنە دەستم. لە ماوەی مامۆستایی گوندی "سەرا" دا یەک لە نۆکەرانی ماڵی سمایل ئاغای عەبباسی کە جاسووسێکی بەئەزموونی ساواک بوو و بۆ دەورە دیتن برابووە ئیسرائیلیش، هەمیشە بەدەورمەوە بوو و تەنانەت بە مایکرۆفۆنی ژێر کەواکەی دەنگی تۆمار دەکردم و من لەبەر خاوی و بێ ئەزموونی ئەوانەم نەدەزانی لە کاتێکدا ئەو ڕێگایەی گرتبوومە بەر پێویستی بەوە بوو بیانزانم و ڕەنگدانەوەم لەبەرانبەریاندا هەبێت و بە ساویلکەیی تێ نەکەوم. تەنیا ڕەنگدانەوەی ئەوکاتم ئەوە بوو گوندی سەرای سەرجادە و ئاسوودەیی ئەوێم گۆڕییەوە و چوومە بوغدەکەندی بەڵام درەنگ

ببوو و ساواک ئیتر دەستی لەسەرم نەکردەوە و ئەو هاوڕێ فریوخواردووەی خۆمی کردە مڵۆزم و ناردیە گوندەکە ئاگای لێم بێت، لە کاتێکدا قوتابخانەی بوغدەکەندی تازە دامەزرابوو و تەنیا دوو پۆلی یەک و دووی هەبوو، قوتابخانەی گوندەکانی دیکە بە شەش پۆلیشەوە دوو مامۆستایان نەبوو و هەر بەگشتی تا ئەودەمە لە گوندەکانی دەوروبەری بۆکان قوتابخانەی هیچ ئاواییەک نەبوو دوو مامۆستای هەبێت!

دەهەم، لە ماوەی خوێندنی زانکۆشدا دۆست و برادەری وام گرتبوون کە جێگەی متمانە نەبوون و یەک لەوان هەر ئەو برادەرە سنەییە بوو. من نەدەبوایە نامیلکەی ستارە سرخ وەربگرم لەبەر ئەوەی ساواک بە ڕەگ و ڕیشەی ڕیکخراوەکەدا چووبووە خوارێ. وەریشم دەگرت دەبوایە لە کەسێکی بە متمانەی وەربگرم کە بە تاقە یەک زلـلەی ساواک ئەوی بوو و نەبوو سەبارەت بە من و کەسانی دیکە نەیڵێت و بە ئیستیراحەت پاڵی لێ نەداتەوە. واتە دەبوایە لایەنە سیاسییەکانم کەسانی جێگەی بڕوا و خۆڕاگر و سادق بن ئەوەش نەگونجاو نەبوو، بەڵام عەقڵ و تێگەیشتن و هەڵسەنگاندنی بارودۆخی دەویست کە من نەمبوو.

یازدەهەم، ئەگەر جارێکی دیکە بگەڕێمەوە سەر ئەو تەمەنە و ئەو ژیانە، گومانم نییە هەمان ڕێگا هەڵدەبژێرمەوە. ناڵێم شیرکرۆژ دەبم و چی دەکەم. ئێستاش وانیم! ئەودەم کتێبم دەخوێندەوە و ئەمجاریش هەر ئەوە دەکەم. باوەڕم بە ڕێبازەکەم هەیە، خوازیاری دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و بەرانبەری و یەکسانیم و دژی خورافات و ئایینم و لەپێناو ئەو ئامانجانەدا سەرلەنوێ خەبات دەکەمەوە بەڵام بە تەنافی باریک و پواوی ئەو چەشنە کەسانە ناچمە چاڵەوە. نە نامیلکە لە خەڵکی هیچ و پووچە وەردەگرم و نە لەبەر ئەوەی دڵی فلانەکەسم لێ نەئێشێت دەچم تفەنگی ڕاو بتەقێنم و ئیجازە بدەم ڕاپۆرتم لەسەر بنووسن.

هەرچۆنێک بێت، ژیان بە تایبەت لە ساڵانی لاویدا بە بێ هەڵە نابێت و هەموو هەڵەیەکیش ئاکامی نیگاتیڤی خۆی هەیە. من هەڵەکانم کرد و سزایانم کێشا. بە هیوای ئەوەی نەوەی دواڕۆژی گەلەکەمان ئەو هەڵانە دووپات نەکەنەوە و ڕێبازی خەبات و خزمەت بە خەڵک بە هەڵەی کەمترەوە ببڕن. کورد گەلێکی زوڵم لێکراوە و باری کەوتووە، ئەو هەوڵانەی وا دەبوایە سەدەیەک دوان پێش ئێستا بیدات و بە ئەگەری زۆر لە دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوییدا سەرکەوتوو بێت، ئێستا دەیدات کە کارەکان گەلێک ئاڵۆز و ئەستەمترن و لێزانی زۆری دەوێت بە شەلەشەل لەو زەلە بێینە دەرەوە. من بەو دواڕۆژە ڕوونە گەش بینم و دڵنیام خەباتی گەل بەروبووی لەو زیاتری دەبێت کە ئێستا هەمانە و هەرئێستاش سەرەتاکانی لە باشووڕ و ڕۆژئاوای کوردستان دیارن. باکووریش ئەگەر دەست لە پەرەستنی تاکەکەس هەڵبگرن کارەکانیان تا ئێستا باش بردۆتە پێشەوە.

دەمێنێتەوە ڕۆژهەڵات. ئێمە شپرزە و بەربڵاوین. ئێستا ٣٠ ساڵێکە حزب و ڕێکخراوەکانمان پەیوەندی ڕاستەوخۆیان لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵک نییە و لە دوورە وڵاتی، خۆیان دەبڕن و و هەرخۆیشیان دەیدوون. ئەوە کارێکی مەترسیدارە و بۆشایی نێوان خەڵک و حزبەکان وێدەچێت گەلێک گەورە بێت. ئێمە ئەو مەسەلەیەمان پێشتر ئەزموون کرد کاتێ کە ڕێبەرایەتی حزبی توودەی ئێران دوای ٣٥ ساڵ گەڕایەوە ناو ئێران و نەیتوانی هەل ومەرجی وڵاتەکە بە باشی بناسێت، لە ئەنجامدا دروشمی کەیانووری هەڵگرت کە دەیگوت "ئێمە پەیرەوی خەتی ئیمامین" واتە پێی وابوو ئەگەر بچێتە ژێر عابای خومەینییەوە دەتوانێ وورده وورده بیگۆڕێت یان لەناوی بەرێت و سیاسەت وبەرنامەی خۆی

زاڵ بکات. ڕێکخراوە کوردییەکان لە چوونەوەی ناو وڵاتدا دەبێ ووریا بن و نەهێڵن بە سەر هەڵەی هاوچەشندا بکەون، بەتایبەت کە بە داخەوە هەموویان چەکدارن و ئێمە ئەزموونی تاڵی شەڕی کۆمەڵە و دیموکڕاتیشمان لە پشتە. خەباتکارانی ناوخۆی وڵات شارەزاتری بارودۆخەکەن تا ئێمەی لە دوورە وڵاتی قەتیس ماو. پشت بەستن بە ئەزموون و لێزانیی ئەوان پێویستە و نابێ کەس ئەو ڕاستییە لەبەر چاو وون بکات.

ئەوە کورتەیەک بوو لە بەسەرهاتی دووساڵ و چەندمانگ زیندانم لە ئێرانی سەردەمی پەهلەویدا.

بە هیوای مسۆگەربوونی دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ گەلی کورد.

٢٠١٣/٩/١٦